

مُنَجَّى
به روایت اسلام و مسیحیت

ترجمہ
المُخَلَّصُ بَيْنَ الْإِسْلَامِ وَالْمَسِيحِيَّةِ

نویسنده
باسم الهاشمی

بازگردان
محسن احتشامی نیا

هاشمی، باسم

منجی به روایت اسلام و مسیحیت / نویسنده باسم هاشمی، - بازگردان محسن احتشامی نیا، -- تهران: آفاق، ۱۳۸۳.

۲۲۲ ص. - (شناخت‌های اعتقادی: ۲۰)

ISBN 964 - 8918 - 05 - 8

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

عنوان اصلی: المُخْطَص بین الإسلام و المسيحية.

ص. ع.، به انگلیسی:

MONJEE

BEH REVAAYAT-E- ESLAAM VA MASEEHIAH

Saviour, as narrated by Islam and Christianity

کتاب‌نامه: به صورت زیر نویس.

۱. مهدویت، ۲. مهدویت بر ادیان، ۳. محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق - ۴. اسلام و مسیحیت.

۵. عیسی مسیح در قرآن، الف. احتشامی نیا، محسن، ب. عنوان.

۲۹۷/۴۶۲

BP ۲۲۴/۴/۱۷م ۳۰۳۱
۱۳۸۳

م ۸۲-۲۵۵۷۳

کتابخانه ملی ایران

نشر آفاق

تهران: خیابان پاسداران، دشتستان چهارم، نیش زمرد، پلاک ۲۳

کد پستی ۱۹۴۷۹۴۶۶۶۶ - تلفن: ۲۲۸۴۷۰۳۵ - فاکس: ۲۲۸۵۵۹۰۷

E-mail : info@afagh.org

www.afagh.org

منجی به روایت اسلام و مسیحیت

باسم هاشمی

چاپ اول: ۱۳۸۵ ش. ۳۰۰۰ نسخه

مترجم: محسن احتشامی نیا

ویراستاری، تصحیح، بازبینی کلی: سید علی رضوی

با هم‌کاری امیرحسین محمدیان و محمدحسین تاجیک

طرح جلد: علی اکبریزدی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: سیاهی

چاپخانه: صنوبر - صفایی: فرنو

۲۵۰۰ تومان

حق شرعی و قانونی هر نوع چاپ و تکثیر فقط برای ناشر محفوظ است.

ISBN 964 - 8918 - 05 - 8

شابک ۸-۰۵-۸۹۱۸-۹۶۴

مولای زمانم!

گر به تو افتدم نظر، چهره به چهره، رو به رو
شرح دهم غم تو را، نکته به نکته، مو به مو

از پی دیدن رخت، هم‌چو صبا فتاده‌ام
کوچه به کوچه، در به در، خانه به خانه، کو به کو

می‌رود از فراق تو، خون دل از دو دیده‌ام
دجله به دجله، یم به یم، چشمه به چشمه، جو به جو

مهر تو را دل خزین، بافته بر قماش جان
رشته به رشته، نخ به نخ، تار به تار، پو به پو

بر امام دوران و زمان
بر حقیقت ایمان
آن شیرافکن بیشه‌ی شیران
آن تالی کتاب و ترجمان

سلامی به بلندای آسمان
درودی بی‌پایان
سلامی بر مهتر میران
درودی بر همتای قرآن

بر آن پور خداپرستان سلامی از جانب یزدان
از همه‌ی عالمیان؛ درودی از رسولان
بر آن یاورِ دوستان سلامی از امینان
بر آن یگانه‌ی سپهر درودی به حقیقتِ مهر

نثار باد!

ای امام زمان،

شکایت می‌کنم به تو از شدتِ دوران
و تظاهر^۱ زمان
و شکنجه‌ی دشمنان.

بیا و بیاور امان
که دیگر ما را نماند توان
دوستان همه گشتند بی قرار
برآور از آستین تیغ ذوالفقار
محو کن دشمنان را هزار هزار
که دوستان را کم شد صبر و شمار!

ای امامِ خدای همام،
می‌خواهم بیویم راه تو تمام
بینم روی تو مُدام
بشنوم کلام دل‌ربای تو به عام
ای کسی که نظام دین‌ای
یعسوب متقین‌ای
شوکت موحدین‌ای
... و امر پروردگار ربِّ العالمین‌ای

۱. تظاهر: هم‌پشت شدن و یک‌دیگر را یاری کردن. اشاره به قسمتی از دعای افتتاح.

اگر طولانی شود روزگار
و به درازا کشد پُرملال،
هرگز از تو دست نشویم
و غیر راه تو نپویم.
اگر ایام درخشانت را دریابم،
سربه آستانت سایم
و اگر بمیرم و در خاک شوم،
باز مشتاق‌ام که با تو هم‌راه شوم.
می‌خواهم به امر تو، گوش به فرمان
و در یاری‌ات، از انصار
و در رکابت، از شهیدان باشم.
مولای من!
در پیشگاهت خطا کارانه ایستاده‌ام؛
سرافکنده شفاعت را می‌طلبم؛
گناهان خویش به زلال پاک‌ی‌ات می‌شویم.
همواره به ولایت تمسک می‌جویم
و از گرداب بلاها و فتنه‌ها رها می‌شوم.
مرا دریاب!

سابقه‌ی مطالعه‌ی تطبیقی و مقایسه‌ای بین ادیان الهی، به زمان‌هایی بس دور می‌رسد. هرگاه دینی جدید به عرصه‌ی وجود پای می‌گذاشت و پیروانی پیدا می‌کرد، طبیعی بود که پیروان آن، آیین خویش را با کیش قبلی می‌سنجیدند و وجوه اختلاف و افتراق و هم‌چنین موارد اشتراک آیین خویش را با دین قبلی به داوری می‌نشتند و آن‌ها را با یک‌دیگر مقایسه می‌کردند. می‌توان گفت که مطالعه‌ی مقایسه‌ای بین ادیان

را خود پیامبران به دستور خدای متعال ابداع و پیروان خویش را بدین کار شایسته و بایسته تشویق و ترغیب کرده‌اند. خدای متعال در کتاب شریف خود چنین می‌فرماید:

﴿قُلْ: يَا أَهْلَ الْكِتَابِ! تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾^۱

﴿بگو (ای پیامبر) که: ای اهل کتاب! بیایید بر سر سخنی که میان ما و شما یکسان است بایستیم که: جز خدای را نپرستیم و چیزی را شریک او نگردانیم و هیچ‌یک از ما آن دیگری را، به جای خدا، به خدایی نگیرد.﴾

خدای متعال در این آیهی شریفه، اهل کتاب، یعنی پیروان ادیان الاهی را به اتحاد با مسلمانان دعوت کرده است تا در توحید—که اصل اساسی و گوهر بنیادین تمامی ادیان الاهی است—با هم یکی شوند و از شرک و دیگرپیرایه‌ها به دین واحد الاهی—که همان اسلام است—دست بردارند تا راه بر وحدت ادیان آسمانی هموار گردد. بدیهی است که لازمه‌ی این یگانگی، مطالعه‌ی دقیق و بدون تعصب و پیش‌داوری است؛ یعنی همان چیزی که همه‌ی پیروان ادیان الاهی سخت بدان نیازمندند.

در قرون اخیر و به مدد گسترش وسایل چاپ و نشر، مقایسه‌های بین ادیان و مطالعات دین‌شناسی مخصوصاً در کشورهای غربی رواج بسیاری یافته است؛ اما متأسفانه بیش‌تر این مطالعات یک‌سویه و با پیش‌داوری زیادی انجام یافته است. مشکل اصلی مطالعات دین‌شناسی غربی—مخصوصاً آن‌هایی که به اسلام می‌پردازند—دو چیز است:

نخست این‌که اغلب این مطالعات بر اساس کتاب‌های غیراصولی مسلمانان و بیش‌تر آن‌ها، برپایه‌ی کتاب‌ها و مقاله‌هایی است که خود غربی‌ها درباره‌ی اسلام نوشته‌اند. طبیعی است که مطالعه‌ای که به متون فرعی و غیراصولی دینی می‌پردازد—هر

چند پژوهشگر آن بی‌غرض باشد. مطالعه‌ای دقیق و کامل باشد بود و چهره‌ی صحیح و درست آن دین را به نمایش نخواهد گذاشت.

مشکل دوم مطالعات دین‌شناسی غربی عموماً آن است که این مطالعات بیش‌تر به کار استعمارگران قدیم و جدید آمده و در واقع، به خاطر مطامع مادی استعمارگران فراهم شده است. اگر این مطالعات فقط و فقط برای شناخت واقعی ادیان صورت می‌گرفت، قطعاً به نتایج بهتری می‌رسید.

پلورالیزم یا هم‌گرایی دینی - به شرط آن‌که به قصد شناخت واقعی ادیان صورت گیرد و با هیچ‌گونه تعصب و پیش‌داوری همراه نباشد - قطعاً نتیجه‌ای مبارک و میمون به دنبال خواهد داشت و این نتیجه، همانا مفاهمه و تفاهم بین ادیان آسمانی است. آن‌گاه که تفاهم واقعی صورت گرفت، راه برای بازگشت همه‌ی پیروان ادیان به دین و آیین درست، یعنی اسلام - چنان‌که قرآن دعوت کرده است - هموار می‌گردد.

کتابی که اینک پیش‌رو دارید در صدد بیان گوشه‌ای از این تفاهم و هم‌گرایی بین دو دین بزرگ آسمانی، یعنی اسلام و مسیحیت است که به موضوع مهم مهدویت پرداخته است.

دانشوران مسلمان اعم از شیعی و سنی در باب مهدویت و ابعاد گوناگون آن، کتاب‌های فراوان و متعددی نگاشته‌اند که بی‌اغراق، تعداد آن بالغ بر صدها مجلد است. هر کدام از این آثار - که از قرون اولیه تا قرن حاضر به نگارش درآمده‌اند - گوشه‌هایی از ابعاد عظیم این اعتقاد اسلامی را روشن و آشکار می‌سازند و این خود از اصالت و عمق این اعتقاد در همه‌ی فرقه‌ها و گروه‌های اسلامی حکایت می‌کند.

ویژگی خاص این کتاب - که شاید کمتر از آثار گذشته بدان پرداخته شده است - مطالعه‌ای مقایسه‌گونه است درباره‌ی این اعتقاد که هم مسلمانان و هم مسیحیان، در انتظار دو شخصیت بسیار مهم و تاریخ‌ساز بشری به‌سر می‌برند: مسلمانان در انتظار امام مهدی عجل‌الله‌فرجه و مسیحیان در انتظار حضرت مسیح علیه السلام.

این کتاب در سه بخش سامان یافته است:

در بخش اول، مؤلف به منجی از دیدگاه مسلمانان پرداخته و در فصل‌هایی بسیار فشرده، مباحثی مهم از قبیل انتظار در بین مسلمانان، تولّد امام مهدی علیه السلام، مادر امام علیه السلام، غیبت و دلایل آن، بهره‌مندی مردم در زمان غیبت و سرانجام، ظهور و علائم آن و بحث‌های دیگر را به تحریر درآورده است. وی با استفاده از متون دست‌اول اسلامی شیعی و غیرشیعی، این واقعیت را استخراج می‌کند که مهدویت، باوری کاملاً قرآنی است و تمامی روایات، آن را تأیید می‌کند و حضرت مهدی عجل الله فرجه فرزند امام حسن عسکری علیه السلام از خاندان بنی‌هاشم، ظهور خواهند کرد و جهان را تحت حکومتی واحد، با دست با کفایت خویش و با استفاده از تعالیم قرآنی و اسلامی، به شایسته‌ترین صورت، اداره خواهند فرمود و سرانجام، زمین از آن نیکوکاران و پرهیزگاران خواهد بود.

در بخش دوم کتاب، به بعثت حضرت مسیح علیه السلام در بنی اسرائیل اشاره می‌شود و این که حضرتش در طول مدّت بعثت به دو چیز دعوت می‌فرمود: یکی بشارت به ظهور پیامبری که بعد از وی خواهد آمد و آخرین پیامبران است و دیگر، برپایی ملکوت خدا و توضیح این نکته که ملکوت خدا چیست.

مؤلف در بخش سوم، به دور از تعصب و با استفاده از انجیل‌های چهارگانه‌ی قانونی مورد قبول و تأیید کلیسا و مسیحیان، در صدد اثبات این نکته است که برپایی ملکوت خدایی حضرت مسیح علیه السلام - که در سراسر انجیل بسیار درباره‌ی آن سخن رفته است - و ایجاد حکومت واحد جهانی حضرت ولیّ عصر ارواحنا فداه در واقع یک چیز است و عیسی علیه السلام در بازگشت خویش به زمین، امام دوازدهم مسلمانان را در تشکیل این حکومت یاری خواهد داد. در حقیقت، مسلمانان و مسیحیان جهان سرنوشت مشترکی را انتظار می‌کشند و خواستار یک چیزند.

بی‌گمان، این اثر برای کسانی که به امام مهدی عجل الله فرجه و حضرت مسیح علیه السلام و آینده‌ی بشریت علاقه دارند، کتاب مفید و قابل مطالعه‌ای است.

مترجم در حدّ توان خویش، امانت را رعایت کرده و حتّی المقدور چیزی از خود نیفزوده است و اگر در جایی نکته و توضیحی لازم بوده، آن را در پاورقی آورده است تا ابهامی وجود نداشته باشد و خواننده را در بهتر فهمیدن متن یاری کند.

نکته‌ی آخر این که مترجم در ترجمه‌ی آیات قرآن کریم، از ترجمه‌ی استاد محمّد مهدی فولادوند استفاده کرده و در ترجمه‌ی عربی بندهای انجیل، به ترجمه‌ی فارسی کتاب مقدّس انجمن بین‌المللی گدیونز (واقع در لندن) - که به کوشش پروتستان‌های جهان چاپ و نشر گردیده - اعتماد کرده است.^۱

در پایان این مقال، از خدای متعال عاجزانه درخواست می‌دارد که در ظهور آن یگانه‌ی عالم و منجی جهان هستی تعجیل فرماید و ما را در زمره‌ی یاوران حضرتش قرار دهد. بَمْنِهِ وَكَرَمِهِ.

مترجم

۱. [أولاً، ترجمه‌ی آیات قرآن مجید مورد ویراستاری قرار گرفته است. هم‌چنین در ویراستاری، متن عربی تورات و انجیل با نام الكتاب المقدس أي كُتِبَ العهد القديم و العهد الجديد (ترجمه‌شده از عبری و کلدانی و یونانی) نشر جمعیه التوراة البریطانیة و الأجنبيّة، ۱۹۲۴ م (این تاریخ در آغاز بخش دوم کتاب، کتاب العهد الجديد لرثنا و مخلصنا يسوع المسيح دیده می‌شود) مورد مراجعه بوده است و سه متن فارسی:

۱- نسخه‌ی مورد استاد مترجم با این مشخصات: کتاب مقدس یعنی کتب عهد عتیق و عهد جدید (که از زبان‌های اصلی عبرانی و کلدانی و یونانی ترجمه شده است و به نفقه‌ی جماعت مشهور به بریتش و فورن بیبل سوسائیتی دارالسلطنه‌ی لندن مطبوع گردیده فی سنه‌ی ۱۹۰۱). تاریخ‌های ۱۹۰۲ (برای عهد جدید) و ۱۹۰۴ و ۱۹۱۱ نیز در آن به چشم می‌خورد که گویای چاپ مجدّه آن است.

۲- کتاب عهد جدید یعنی انجیل مقدّس خداوند و نجات‌دهنده‌ی ما عیسی مسیح (عیناً بخش دوم متن قبل است که جداگانه عرضه شده است) تاریخ این چاپ ۱۹۰۴ آمده است. گفتنی است این دو متن فارسی و عربی دقیقاً مطابق به نظر می‌رسند.

۳- انجیل عیسی مسیح، ترجمه‌ی تفسیری عهد جدید، انتشارات آفتاب عدالت - تهران، چاپ دوم - ۱۳۶۴ (ش).

ثانیاً، گذشته از تصحیحات بایسته در اثر (اصل و ترجمه)، توضیحات و تکمله‌هایی ویرایشی در متن یا پاورقی کتاب، از جمله همین پانوست، در میان قلاب افزوده شده است.]

مقدمه

موضوع امام مهدی عجل الله فرجه و غیبت و انتظار آن حضرت، از مهم ترین مسائل معاصر در زندگانی مسلمانان و گسترش دین الاهی بر روی زمین است؛ اما متأسفانه این مسأله ی مهم، نه تنها موضوع اهتمام جدی اکثریت مسلمانان نشده، بلکه از جانب مؤمنان نیز مورد توجه قرار نگرفته و جایگاه خود را به دست نیآورده است.

شاید یکی از مهم ترین دلایل این اهمال، وقفه و فاصله ی طولانی غیبت امام زمان عجل الله فرجه است و در نتیجه ی آن، مردم وجود آن حضرت و موضوعیت مسأله را کاملاً درک نمی کنند و جز معلوماتی عمومی و اندک، درباره اش ندارند؛ هم راه با علاقه و آرزوی ظهور حضرتش، در هاله ای از ناامیدی عملی، نه علمی.

بلی، آنان به امکان ظهور وی در هر زمانی اعتقاد دارند؛ ولی آن را در حساب های خود منظور نمی دارند و برای او- آن گونه که باید- آماده نیستند.

اگر مؤمنان و صالحان اهمیت این موضوع و جدی بودن و امکان وقوع آن را در همین عصر و نسل درک کنند- حتی اگر ظهورش واقع نشود- زیان نکرده اند؛ زیرا در انتظار او بوده اند و آمادگی داشته اند. ایشان به ثواب منتظران واقعی ظهور حضرتش خواهند رسید و از کسانی خواهند بود که در حضورش به نبرد و مبارزه پرداخته اند؛ همان گونه که در روایات موثق بدان اشاره شده است و اگر این چنین باشد، اهتمام و

توجه آنان بیش‌تر و بیش‌تر خواهد شد.

بدین جهت، خود و تمامی برادرانم را- بلکه همه‌ی کسانی را که به آینده‌ی بشریت و پایان تاریخ انسانی بر روی زمین و آخرین مرحله‌ی خیزش دین در اجتماع انسانی اهتمام علمی و عملی دارند- فرا می‌خوانم که موضوع حضرت مهدی عجل الله فرجه را در تمامی جوانب و ابعاد آن و در شکل موضوعی و تخصصی‌اش مورد مطالعه قرار دهند. از جمله این کتاب را- که علی‌رغم اختصارش، شامل مباحث زیادی است- بخوانند؛ زیرا در این کتاب به موضوع آن امام از زمان بعثت پیامبر اکرم ﷺ، هم‌چنین ظهور و ولادت و غیبت و انتظار اشاراتی شده است؛ آن‌گاه سخنانی به تفصیل درباره‌ی حضرت مسیح عیسی و مسیحیان و ارتباط ایشان با امام مهدی عجل الله فرجه آمده است.

این موضوعی است که تا به حال تحقیقی گسترده و شایسته درباره‌ی آن نشده است؛ با آن‌که در اخبار و روایات اسلامی^۱ و حتی در انجیل^۲، اشارات و بیانات نسبتاً زیادی درباره‌ی آن وجود دارد.

امیدوارم این کتاب با دقت و بی‌هیچ‌گونه پیش‌داوری خوانده شود که نویسنده قصدی جز رسیدن به حقایق علمی ندارد. باشد که با یاری خدای متعال، سنگ بنایی استوار در راه اعتلای فرهنگ اسلامی، بلکه بشری گذاشته شود و خدای متعال یاور و پشتیبان است!

باسم هاشمی

بیروت- ۱۹۹۶ میلادی

۱. [مراد از آیین شیعه‌ی اثناعشری است؛ اما اصل این باور را فِرَق دیگر مسلمان نیز پذیرفته و گاه آثاری اختصاصاً درباره‌ی آن نگاشته‌اند. برای آشنایی بیش‌تر، رک. کشف‌الاستار (محدث نوری)، منتخب‌الأثر (صافی گلپایگانی)، المهدی الموعود المنتظر عند علماء أهل السنة والإمامية (نجم‌الدین جعفر عسکری)، الإمام المهدی عجل الله فرجه عند أهل السنة، ۲ جلد (مهدی فقیه ایمانی).]
 ۲. در این باره، به اثر دیگر مؤلف مراجعه فرمایید؛ با نام: «المهدی و المسیح، قراءة فی الإنجیل» (مهدی و مسیح علیهما السلام، مروری در انجیل).

فهرست مندرجات

موضوع	صفحه
پیش‌گفتار مترجم	۵
مقدمه	۱۵

بخش اول: منجی از دیدگاه مسلمانان

۱۹ - ۱۱۸

بعثت حضرت خاتم النبیین ﷺ	۲۱
جانشینان حضرت رسول ﷺ	۲۴
مادرِ امام زمان عجل الله فرجه	۳۰
ولادت امام مهدی عجل الله فرجه	۴۰
غیبت امام مهدی عجل الله فرجه	۴۵
علت غیبت	۴۶
نخست: نجات امام مهدی ﷺ از قتل حتمی	۴۶
دوم: بیعت نکردن با حاکمیت‌های موجود	۴۸

- سوم: شباهت یافتن به پیامبران گذشته ۴۹
- چهارم: بازستانی امانت‌های الهی از نسل کافران ۵۱
- پنجم: تصفیه و غربال‌شدن ۵۱
- ششم: آماده‌سازی عمومی موقعیت‌ها ۵۳
- هفتم: آماده‌شدن یاران ۵۷
- ویژگی غیبت ۵۹
- ظهور امام مهدی عجل‌الله‌فرجه ۶۶
- اهداف قیام امام زمان علیه‌السلام ۶۷
- اول: کیفرستانی از ظالمان ۶۸
- دوم: پاک‌سازی زمین از تباهی ۷۰
- سوم: پیاده‌کردن احکام خدا بر روی زمین ۷۱
- چهارم: خوش‌بخت‌کردن بشریت ۷۷
- علائم ظهور امام مهدی عجل‌الله‌فرجه ۸۱
- علامت‌های حتمی ۸۳
- ۱- سفیانی ۸۳
- ۲- یمانی ۸۴
- ۳- کشته‌شدن نفس زکیه ۸۴
- ۴- فرورفتن (زمین) در «تیداء» ۸۶
- ۵- صدای آسمانی ۸۶
- علامت‌های پراکنده غیرحتمی ۸۷
- ۱- ماه گرفتگی و خورشیدگرفتگی ۸۷
- ۲- مرگ زیاد و فراوان ۸۸
- نشانه‌هایی دیگر ۹۰
- انتظار مسلمانان برای ظهور امام زمان علیه‌السلام ۹۳
- عوامل ایجاد چشم‌به‌راهی ۹۷
- اول: انحراف حاکم و حکومت از اسلام ۹۷

دوم: نپذیرفتن ستم و ستمگران و خون‌خواهی از آنان	۹۸
فایده‌های انتظار	۱۰۷
اول: تسلیم و صبر	۱۰۷
دوم: امید به جای نومیدی	۱۰۸
سوم: ارتباط با امام علیه السلام	۱۰۹
چهارم: نپذیرفتن واقعیت انحرافی	۱۱۰
پنجم: آمادگی برای یاری‌رسانی	۱۱۰
مسیحیان و امام مهدی علیه السلام	۱۱۲

بخش دوم: منجی از دیدگاه مسیحیان

۱۱۹ - ۱۹۲

بعثت حضرت مسیح علیه السلام	۱۲۱
سندیت انجیل	۱۲۳
هدف بعثت حضرت عیسی علیه السلام	۱۲۶
عروج مسیح علیه السلام به آسمان	۱۳۶
بازگشت حضرت مسیح علیه السلام به زمین	۱۴۵
هدف بازگشت	۱۴۵
ملکوت خدا	۱۴۶
هنگام بازگشت و نشانه‌ها	۱۵۸
انتظار بازگشت مسیح علیه السلام	۱۷۳

بخش سوم: نجات بخشی اسلامی - مسیحی

۱۹۳ - ۲۲۳

ظهور امام مهدی عجل الله فرجه و فرود آمدن حضرت مسیح علیه السلام	۱۹۵
هدف ظهور امام زمان عجل الله فرجه و فرود آمدن عیسی علیه السلام	۱۹۸
حتمیت پیاده شدن حکم الهی بر زمین	۱۹۹

حدود جغرافیایی حکم خداوندی	۲۰۰
پیروزمندان و زیانکاران در حکومت خدا	۲۰۰
هنگام پدیداری فرمان خداوند بر زمین	۲۰۲
نشانه‌های برپایی حکم خداوند	۲۰۴
۱- جنگ‌ها و زلزله‌ها	۲۰۵
۲- پیامبران دروغین	۲۰۵
۳- انحراف و فساد	۲۰۶
۴- امتحان و آزمایش	۲۰۶
۵- مرگ فراگیر	۲۰۷
۶- سریع آمدن حضرت مهدی عجل الله فرجه	۲۰۸
۷- خسوف و کسوف	۲۰۸
۸- نشانه‌ای در آسمان	۲۰۹
۹- گرد آمدن یاران	۲۱۰
بازگشت مسیح عليه السلام در منابع و متون اسلامی	۲۱۲
ظهور امام مهدی عجل الله فرجه در انجیل	۲۱۵
خاتمه	۲۲۴